

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЮРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

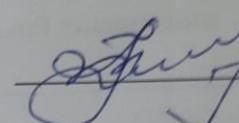
Кафедра організації підприємництва та біржової діяльності

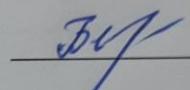

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан економічного факультету
Анатолій ДІБРОВА
30 травня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри організації
підприємництва та біржової діяльності

Протокол № 15 від “23” травня 2023 р.

Завідувач кафедри
Микола ІЛЬЧУК

“РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОПП «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність»

Людмила БЕРЕЗОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Освітня програма «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Факультет економічний
Розробники: доцент, .к.е.н., доцент Коновал І.А.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Бізнес-планування підприємницької діяльності

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь

Галузь знань	<i>07 «Управління та адміністрування»</i>
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>
Спеціальність	<i>076 «Підприємництво та торгівля»</i>
Освітня програма	<i>«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»</i>

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	<i>Обов'язкова</i>
Загальна кількість годин	<i>180</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>6</i>
Кількість змістових модулів	<i>2</i>
Курсовий проект (робота) (за наявності)	<i>1</i>
Форма контролю	<i>Екзамен</i>

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання

	денна форма навчання	заочна форма навчання
Курс (рік підготовки)	<i>1</i>	<i>1</i>
Семестр	<i>1</i>	<i>2</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>	<i>8 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>30 год.</i>	<i>6 год.</i>
Лабораторні заняття	<i>0 год.</i>	<i>0 год.</i>
Самостійна робота	<i>90 год.</i>	<i>136 год.</i>
Індивідуальні завдання	<i>30 год.</i>	<i>30 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>4 год.</i>	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета – формування системи теоретичних знань із бізнес планування та набуття практичних навиків складання бізнес планів.

Завдання дисципліни – вивчення теоретичних засад бізнес-планування підприємницької діяльності суб'єктів господарювання та набуття практичних навичок щодо розробки бізнес-планів та оцінювання ефективності підприємницьких проектів.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької, торговельної та біржової діяльності, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних, біржових структур за невизначених умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних та/або біржових структур.

СК 2. Здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності.

СК 7. Здатність ідентифікувати вплив інтеграційних процесів на реалізацію аграрної політики та визначати перспективні напрями розвитку підприємницької, торговельної та біржової діяльності в агробізнесі.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення.

ПРН 4. Застосовувати бізнес-комунікації для підтримки взаємодії з представниками різних професійних груп.

ПРН 6. Вміти розробляти та впроваджувати заходи для забезпечення якості виконуваних робіт і визначати їх ефективність.

ПРН 7. Визначати та впроваджувати стратегічні плани розвитку суб'єктів господарювання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.

ПРН12. Вміти розробляти та впроваджувати заходи, спрямовані на оцінку та мінімізацію цінових ризиків у підприємницьких та біржових структурах.

ПРН13. Демонструвати вміння приймати управлінські рішення, пов'язані з застосуванням їх в практичній діяльності суб'єктів агробізнесу.

**3. Програма та структура навчальної дисципліни для:
повного терміну денної і заочної форми навчання**

**Програма навчальної дисципліни
Змістовий модуль 1. МАРКЕТИНГОВЕ ТА ВИРОБНИЧЕ
ОБГРУНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ**

Тема 1. Теоретичні аспекти бізнес-планування

Об'єктивна необхідність планування підприємницької діяльності. Сутність і завдання бізнес-планування в діяльності підприємства. Організація процесу бізнес-планування на підприємстві. Суть поняття “бізнес-план”. Класифікація бізнес-планів. Цілі розробки бізнес-плану. Формування інформаційного поля бізнес-плану. Основні складові інформаційного поля. Джерела отримання та вимоги до якості інформації. Загальна методологія розробки бізнес-плану. Стадії розробки бізнес-плану: початкова, підготовча та основна.

Тема 2. Підготовча стадія розробки бізнес-плану

Логіка процесу стратегічного планування на підготовчій стадії розробки бізнес-плану. Основні цілі та складові елементи зовнішнього аналізу. Аналіз загальноекономічних чинників зовнішнього середовища фірми. Основні складові галузевого аналізу. “Ключові фактори успіху” фірми. Оцінка конкурентної позиції фірми. Оцінка сильних і слабких сторін фірми. SWOT-аналіз. Визначення місії та формування цілей діяльності фірми. Аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії бізнесу.

Тема 3. Структура бізнес-плану

Міжнародні та національні стандарти структури бізнес-плану. Структура бізнес-плану за стандартами Організації Об'єднаних Націй по промисловому розвитку (UNIDO) та Європейського Банку Реконструкції та Розвитку (ЄБРР). Основні розділи бізнес-плану за методикою Міністерства економіки України. Структура бізнес-плану, орієнтованого на залучення інвестицій у виробничу діяльність.

Логіка розробки бізнес-плану. Загальні вимоги до стилю написання бізнес-плану. Форма титульного аркуша та правила оформлення змісту. Функціональне призначення та правила оформлення резюме.

Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція

Цілі, логіка розробки та структура розділу “Галузь, підприємство та його продукція”. Аналіз поточного стану справ у галузі. Загальна характеристика діяльності підприємства. Продукт та (або) послуги підприємства та напрями її удосконалення. Перспективи розвитку бізнесу в майбутньому.

Тема 5. Дослідження та аналіз ринку

Цілі, логіка розробки та структура розділу “Дослідження та аналіз ринку”. Загальна характеристика ринку продукту. Сегментація ринку та вибір цільового

ринку продукції фірми. Обґрунтування вибору місцезнаходження фірми. Оцінка впливу зовнішніх чинників на бізнес. Конкуренція на ринку та конкурентна позиція фірми. Позиціонування та ринкова стратегія.

Тема 6. План маркетингу

Завдання маркетинг-плану. Цілі та логіка розробки маркетинг-плану. Формування цілей маркетингової діяльності фірми та стратегії маркетингу. Етапи опрацювання стратегії маркетингу. Маркетингова програма та її складові. Система збути і реалізації продукції. Політика ціноутворення. Вибір моделі ціноутворення. Стратегії ціноутворення. Організація рекламної кампанії та політика підтримки продукції фірми. Фінансове забезпечення плану маркетингу. Прогнозовані обсяги продажу продукції.

Тема 7. Виробничий план

Головне завдання та складові виробничого плану. Зміст виробничого плану. Виробнича програма. Технологічний процес. Машини та устаткування. Сировина і матеріали. Виробничі та невиробничі приміщення. Витрати виробництва і собівартість продукції.

Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЄКТУ

Тема 8. Організаційний план

Цілі та логіка розробки організаційного плану. Структура організаційного плану. Характеристика основних підрозділів організаційного плану. Обґрунтування вибору організаційної форми бізнесу (при створенні нового підприємства). Визначення потреб підприємства в персоналі. Власники бізнесу та команда менеджерів, їх характеристика. Організаційна схема управління фірмою. Кадрова політика та стратегія підприємства.

Тема 9. Фінансовий план

Завдання розробки та значення фінансового плану. Особливості розробки фінансового плану. Структура фінансового плану. Внутрішня логіка розробки розділу БП “Фінансовий план”. План доходів і видатків. Аналіз критичних точок бізнес-проекту. План руху грошових потоків. Плановий баланс. Очікувані фінансові коефіцієнти. Оцінка ефективності інвестицій. Фінансові потреби фірми та умови повернення коштів потенційним кредиторам та інвесторам.

Тема 10. Оцінка ризиків і їх страхування

Сутність ризику. Типи можливих ризиків. Цілі розробки та структура розділу “Оцінка ризиків”. 1. Види ризиків та методи їх оцінки. Концепція управління ризиками. Способи зниження ризиків. Заходи з мінімізації або нейтралізації негативних наслідків можливих ризиків. Страхування ризиків.

Аналіз чутливості. Методи оцінки стійкості проекту.

Тема 11. Оформлення і презентація бізнес-плану

Оформлення бізнес-плану. Змістові та технічні вимоги до оформлення бізнес-плану.

Цілі і завдання презентації бізнес-плану. Організація проведення презентації бізнес-плану. Способи підвищення ефективності презентації бізнес-плану.

Тема 12. Ситуаційні особливості обґрунтування бізнес-плану

Технологія розробки різних видів бізнес-планів. Бізнес-план фінансового оздоровлення підприємства. Оцінка кризового стану підприємства та обґрунтування основних параметрів фінансового оздоровлення. Бізнес-план реорганізації підприємства. Вибір та обґрунтування виду та форми реструктуризації. Бізнес-план інноваційного проекту. Бізнес-план диверсифікації підприємства. Вибір виду диверсифікації діяльності підприємства.

Тема 13. Експертиза бізнес-плану

Методологічні основи експертизи бізнес-планів. Напрями експертизи бізнес-планів. Вимоги експертизи бізнес-планів. Завдання експертизи бізнес-плану як документа. Критерії експертної оцінки бізнес-плану як документа. Етапи проведення експертизи бізнес-проекту.

Критерії оцінки якості обґрунтування бізнес-плану та його розділів.

Структура навчальної дисципліни
Спеціальність 076 – «Підприємництво та торгівля»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
			денна форма					Заочна форма					
	тиж.	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. МАРКЕТИНГОВЕ ТА ВИРОБНИЧЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ													
Тема 1. Теоретичні аспекти бізнес-планування	1	12	2	2	-	-	8	12	1	-	-	-	11
Тема 2. Підготовча стадія розробки бізнес-плану	2	12	2	2	-	-	8	12		-	-	-	12
Тема 3. Структура бізнес-плану	3	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція	4	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
Тема 5. Дослідження та аналіз ринку	5	10	2	2	-	-	6	10		-	-	-	10
Тема 6. План маркетингу	6	10	2	2	-	-	6	10		-	-	-	10
Тема 7. Виробничий план	7,8	14	4	2	-	-	8	14	1	2	-	-	11
Разом за змістовим модулем 1	X	78	16	14	-	-	48	78	4	2	-	-	72
Змістовий модуль 2. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ ПЛАН ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ													
Тема 8. Організаційний план	9	10	2	2			6	10	1	1	-	-	8
Тема 9. Фінансовий план	10, 11	20	4	4			12	20	1	1	-	-	18
Тема 10. Оцінка ризиків і їх страхування	12	10	2	2			6	10	1	1	-	-	8
Тема 11. Оформлення і презентація бізнес-плану	13	12	2	4			6	12	1	1	-	-	10
Тема 12. Ситуаційні особливості обґрунтування бізнес-плану	14	10	2	2			6	10			-	-	10

Тема 13. Експертиза бізнес-плану	15	10	2	2			6	10			-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	x	72	14	16	-	-	42	72	4	4	-	-	64
Усього годин	x	150	30	30	-	-	90	150	8	6	-	-	136
Курсовий робота	x	30	-	-	-	30-	-	30	-	-	-	30	-
Усього годин	x	180	30	30	-	30	90	180	8	6	-	30	136

4. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретичні аспекти бізнес-планування	2
2	Тема 2. Підготовча стадія розробки бізнес-плану	2
3	Тема 3. Структура бізнес-плану	2
4	Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція	2
5	Тема 5. Дослідження та аналіз ринку	2
6	Тема 6. План маркетингу	2
7	Тема 7. Виробничий план	2
8	Тема 8. Організаційний план	2
9	Тема 9. Фінансовий план	4
10	Тема 10. Оцінка ризиків і їх страхування	2
11	Тема 11. Оформлення і презентація бізнес-плану	4
12	Тема 12. Ситуаційні особливості обґрунтування бізнес-плану	2
13	Тема 13. Експертиза бізнес-плану	2
	Усього	30

6. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретичні аспекти бізнес-планування	8
2	Тема 2. Підготовча стадія розробки бізнес-плану	8
3	Тема 3. Структура бізнес-плану	6
4	Тема 4. Галузь, підприємство та його продукція	6
5	Тема 5. Дослідження та аналіз ринку	6
6	Тема 6. План маркетингу	6
7	Тема 7. Виробничий план	8
8	Тема 8. Організаційний план	6
9	Тема 9. Фінансовий план	12
10	Тема 10. Оцінка ризиків і їх страхування	6
11	Тема 11. Оформлення і презентація бізнес-плану	6
12	Тема 12. Ситуаційні особливості обґрунтування бізнес-плану	6
13	Тема 13. Експертиза бізнес-плану	6
	Усього	30

Індивідуальна робота

Курсову роботу рекомендується виконувати за такими темами:

1. Бізнес-план створення та організації сільськогосподарського підприємства.
2. Бізнес-план створення підприємства малого бізнесу на селі.
3. Бізнес-план виробництва зерна з використанням інноваційних технологій.
4. Бізнес-план виробництва продукції олійних культур з використанням інноваційних технологій.
5. Бізнес-план вирощування зернових культур на основі ресурсозберігаючих технологій.
6. Бізнес-план виробництва овочів відкритого ґрунту.
7. Бізнес-план проєкту організації підприємства з виробництва малини та малинового соку.
8. Бізнес-план вирощування смородини.
9. Бізнес-план вирощування лохини (ожини).
10. Бізнес-план проєкту створення тепличного комплексу.
11. Бізнес-план організації молочно-товарної ферми.
12. Бізнес-план реконструкції молочно-товарної ферми.
13. Бізнес-план проєкту організації комплексу для відгодівлі молодняку великої рогатої худоби на 3500 голів.
14. Бізнес-план організації ферми з вирощування свиней.
15. Бізнес-план організації ферми з вирощування індикив.
16. Бізнес-план організації перепелиної ферми.
17. Бізнес-план проєкту організації борошно-мельного виробництва.
18. Бізнес-план проєкту організації елеваторного комплексу.
19. Бізнес-план проєкту створення та діяльності комбікормового заводу.
20. Бізнес-план проєкту відкриття міні-пекарні.
21. Бізнес-план проєкту організації виробництва рафінованої соняшникової олії.
22. Бізнес-план проєкту організації підприємства заводу з виробництва пелет.
23. Бізнес-план проєкту створення та діяльності підприємства з переробки волоських горіхів.
24. Бізнес-план проєкту організації біогазової установки.
25. Бізнес-план проєкту організації сонячної електростанції.

Тему курсової роботи студенти можуть обрати самостійно відповідно до своїх інтересів з обов'язковим погодженням викладача. Курсові проєкти виконуються індивідуально на матеріалах конкретних підприємств аграрної сфери, відомості про які студенти збирають у період проходження виробничої практики.

8. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання

1. Сутність і завдання бізнес-планування в діяльності підприємства.
2. Організація процесу бізнес-планування на підприємстві.
3. Стадії бізнес-планування.
4. Сутність, цілі, функції та види бізнес-планів.
5. Логіка процесу стратегічного планування на підготовчій стадії.
6. Місія та цілі підприємства.
7. Аналіз стратегічних альтернатив та обрання стратегії.
8. Структура бізнес-плану за стандартами Організації Об'єднаних Націй по промисловому розвитку (UNIDO) та Європейського Банку Реконструкції та Розвитку (ЄБРР).
9. Основні розділи бізнес-плану за методикою Міністерства економіки України.
10. Основні розділи бізнес-плану виробничого підприємства
11. Логіка розробки бізнес-плану.
12. Титульний лист, анотація, зміст та резюме бізнес-плану.
13. Підрозділ бізнес-плану «Сучасна ситуація і тенденції розвитку галузі». Зміст та порядок висвітлення.
14. Підрозділ бізнес-плану «Підприємство, його сучасний стан та стратегія зростання». Зміст та порядок висвітлення.
15. Підрозділ бізнес-плану «Продукція (послуга) та напрями її удосконалення». Зміст та порядок висвітлення.
16. Підрозділ бізнес-плану «Аналіз ринку». Зміст та порядок висвітлення.
17. Підрозділ бізнес-плану «Сегментація ринку». Зміст та порядок висвітлення.
18. Підрозділ бізнес-плану «Місце знаходження фірми». Зміст та порядок висвітлення.
19. Конкуренція на ринку. Характеристика основних конкурентів.
20. Позиціонування та ринкова стратегія підприємства.
21. Прогнозування обсягів продажу підприємства.
22. Цілі і стратегія маркетингу підприємства.
23. Підрозділ бізнес-плану «Маркетингова програма та її складові». Зміст та порядок висвітлення.
24. Система збуту і реалізації продукції на підприємстві.
25. Політика ціноутворення на підприємстві.
26. Організація рекламної кампанії та політика підтримки продукції фірми
27. Прогнозовані обсяги продажу продукції.
28. Підрозділ бізнес-плану «Виробнича програма підприємства». Зміст та порядок висвітлення.
29. Підрозділ бізнес-плану «Технологічний процес виробництва продукції». Зміст та порядок висвітлення.
30. Підрозділ бізнес-плану «Машини та устаткування». Зміст та порядок висвітлення.
31. Підрозділ бізнес-плану «Сировина і матеріали». Зміст та порядок висвітлення.

32. Підрозділ бізнес-плану «Виробничі та невиробничі приміщення». Зміст та порядок висвітлення.
33. Підрозділ бізнес-плану «Витрати виробництва і собівартість продукції». Зміст та порядок висвітлення.
34. Обґрунтування форми бізнесу (при створенні нового підприємства).
35. Потреба підприємства в персоналі.
36. Підрозділ бізнес-плану «Власники підприємства та команда менеджерів». Зміст та порядок висвітлення.
37. Обґрунтування вибору організаційної структури підприємства
38. Підрозділ бізнес-плану «Кадрова політика і стратегія». Зміст та порядок висвітлення.
39. Внутрішня логіка розробки розділу БП “Фінансовий план”
40. План доходів і видатків.
41. Аналіз критичних точок бізнес-проекту.
42. План грошових надходжень і виплат.
43. Плановий баланс. Порядок розробки.
44. Очікувані фінансові коефіцієнти. Порядок розрахунку та їх зміст.
45. Оцінка ефективності інвестицій.
46. Види ризиків та методи їх оцінки.
47. Способи зниження ризиків.
48. Методи оцінки стійкості проекту.
49. Оформлення бізнес-плану.
50. Презентація бізнес-плану.
51. Бізнес-план фінансового оздоровлення підприємства .
52. Бізнес-план реорганізації підприємства.
53. Бізнес-план інноваційного проекту.
54. Бізнес-план диверсифікації підприємства.
55. Методологічні основи експертизи бізнес-планів.
56. Критерії оцінки якості обґрунтування бізнес-плану та його розділів.

Зразки тестів

1. Вкажіть письмовий документ, в якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи і засоби її реалізації, охарактеризовано аспекти майбутнього бізнесу та особливості управління ним.

1	статут підприємства;
2	наказ директора, розпорядження керівника;
3	бізнес-план;
4	Програма розвитку галузі, що затверджена відповідним Міністерством

2. Інформаційне поле бізнес-плану – це:

1	сукупність відомостей, що їх наведено в бізнес-плані
2	інформаційне забезпечення системи управління майбутнім бізнесом
3	сукупність даних, які забезпечують інформаційні потреби в процесі складання бізнес-плану
4	інформація про фактори зовнішнього середовища

3. Стратегія, що визначає якими видами бізнесу слід займатися підприємству, називається:

1	бізнесовою стратегією;
2	корпоративною стратегією;
3	функціональною стратегією.

4. Яку загальну конкурентну стратегію необхідно вибрati підприємству, що випускає високоякісну дорогу продукцію для споживачів окремого сегменту ринку?

1	стратегію лідерства за затратами;
2	стратегію фокусування за затратами;
3	стратегію фокусування за диференціацією.

5. Масовий маркетинг як один із можливих підходів до розробки стратегії маркетингу в бізнес-плані є орієнтованим на:

1	широкий споживчий ринок;
2	кілька груп споживачів;
3	одну групу споживачів.

6. Виробничий план складається для того, щоб:

1	породити довіру до даного бізнесу описом переваг його продуктів
2	переконати читача в правильності вибору технології виробництва продукції підприємства
3	довести, що підприємство спроможне організувати виробництво необхідної кількості продукції

7. Яка з указаних статей витрат НЕ відноситься до складу статей калькулювання собівартості продукції допоміжних виробництв:

1	сировина і матеріали
2	витрати на оплату праці
3	засоби захисту рослин
4	паливо і мастильні матеріали

8. Під грошовим потоком розуміють:

1	різницю між доходами і витратами підприємства протягом визначеного періоду часу;
2	різницю між кількістю отриманих і витрачених грошей, фактичні чисті готівкові кошти, які надходять на підприємство протягом визначеного періоду;
3	рух фінансових активів підприємства;
4	усі виплати, надходження підприємства, які здійснюються ним з дебіторами, кредиторами протягом визначеного періоду.

9. Маржинальний дохід - це:

1	різниця між виручкою та постійними витратами;
2	різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції;
3	дохід, одержаний від різниці курсів валюти;
4	різниця між виручкою та змінними витратами.

9. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснюально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формулою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

10. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу розробляються лектором дисципліни і затверджуються відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, колоквіуму, результату експерименту, що можна оцінити чисельно, розрахункової чи розрахунково-графічної роботи тощо.

Засвоєння студентом програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамену або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамен (далі – *екзамен*) – це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семestr.

Семестровий залік (далі – *залік*) – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семestr.

Диференційований залік – це форма контролю, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння аспірантом програми навчальної дисципліни, педагогічної практики.

Студенти зобов'язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзаменів і заліків визначається робочими програмами дисциплін.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-балльною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 26.04.2023 р. протокол № 10)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	Екзаменів	заликів
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слушача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слушача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат.}}$.

12. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс «Бізнес-планування підприємницької діяльності». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1796>
2. Ільчук М.М., Коновал І.А., Євтушенко В.Д. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК. Методичні вказівки до вивчення дисципліни, виконання практичних і самостійних завдань, дистанційного навчання для підготовки фахівців ОС «Магістр» спеціальностей 051 «Економіка» та 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Київ: НУБіП України, 2019. 22 с.
3. Коновал І.А. Методичні вказівки до виконання курсових робіт з дисципліни «Бізнес-планування підприємницької діяльності» для студентів денної та заочної форм навчання ОС «Магістр» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Київ: НУБіП України, 2021. 42 с.
4. Програмний продукт «Бізнес-план розвитку галузі рослинництва»
5. Програмний продукт «Бізнес-план проєкту створення нової лінії з виробництва продукції»

13. Рекомендовані джерела інформації основна література

1. Зарицька О. Л., Симак А. В., Войцеховська В.В., Мирощенко Н.Ю., Поліщук І.М. Бізнес-план: підручник. Львів: Видавництво "Новий Світ-2000", 2021. 243 с..
2. Ільчук П. Г., Фещур м, Якимів А. І. Бізнес-планування та управління проектами: навчальний посібник. Ільчука Львів : Новий Світ - 2000, 2019. 216 с.
3. Іванова, В.В. Планування і контроль на підприємстві: навчальний посібник / В В Іванова. 2-е видання. Суми : Університетська книга, 2019. 443 с.
4. Ільчук М.М., Коновал І.А. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК. Навч. посібник. Київ:ЗАТ «Нічлава», 2013. 308 с.
5. Ільчук М.М., Коновал І.А. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК. Монографія. Київ:ЗАТ «Нічлава», 2012. 352 с.
6. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств / Затверджено наказом Міністерства економіки України від 6 вересня 2006 р. N 290.

допоміжна література

7. Васильців Г.Т., Качмарик Я.Д., Блонська В.І., Лупак Р.Л. Бізнес-планування: навчальний посібник. Київ : Знання, 2013. 207 с.
8. Білюченко А.М. Теоретико-методологічні підходи до розробки інституціональної моделі фінансового забезпечення аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 92-101.
9. Гадзalo Я.М., Лузан Ю.Я. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2021. № 8. С. 6-17.
10. Гадзalo Я.М., Саблук П.Т., Лупенко Ю.О., Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. Аграрна реформа в Україні, її наукове забезпечення, результативність. *Економіка АПК*. 2021. № 7. С. 6-15.
11. Гетало В.П., Гончаров Г.О., Колісник А.В. Бізнес-планування:Навч. посібник. Київ: «Видавний дім «Професіонал», 2008. 240 с.
12. Должанський І.З., Загорна Т.О. Бізнес-план:технологія розробки. Навчальний посібник, 2-е вид. Київ:Центр учебової літератури. 2009. 384 с.
13. Залуцький, І.Р., Цимбалюк В.М., Шевченко С.Г. Планування і діагностика діяльності підприємств: навчальний посібник. Львів : Новий Світ - 2000, 2018. 320 с.
14. Жерліцин Д.М., Скрипник А.В., Клименко Н.А., Тужик К.Л. Урожайність або прибуток: альтернативи розвитку національного рослинництва. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 15-25.
15. Захарчук О.В., Навроцький Я.Ф., Вишневецька О.В. Сучасний стан та перспективи матеріально-технічного забезпечення сільського господарства. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 79-88.
16. Ільчук М.М., Коновал І.А., Барановська О.Д., Євтушенко В.Д. Розвиток ринку зерна в Україні та його стабілізація. *Економіка АПК*. 2019. № 4 С. 29.

17. Ільчук М.М., Коновал І.А., Ус С.І. Методичні підходи до оцінки ефективності підприємницької діяльності аграрної сфери. *Економіка АПК*. 2017. № 5 С. 51.
18. Ільчук М.М., Коновал І.А., Євтушенко В.Д. Управління конкурентоспроможністю продукції скотарства сільськогосподарських підприємств України. *Економіка АПК*. 2018. № 7 С. 83.
19. Ільчук М.М., Коновал І.А. Підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства в Україні. *Економіка АПК*. 2016. № 5 С. 51-59.
20. Ільчук М.М., Коновал І.А. Розвиток агробізнесу в Україні. *Науковий вісник НУБіП* № 244. 2016. С. 125-135.
21. Ільчук М.М., Волощук В.М., Коновал І.А. Бізнес-план інвестиційно-інноваційного проекту будівництва і експлуатації свинокомплексу потужністю 24000 голів. Київ:ЗАТ «Нічлава», 2011. 66 с.
22. Ilchuk M. M., Konoval I. A., Radko V. I., Yevtushen-ko V. D. Competitiveness of cattle breeding products increase. Vienna, Austria. East West, 2017. 294 p.
23. Кропивко М.Ф., Кісіль М.І. Теоретичні засади і методичні підходи до формування стратегії управління ефективністю інвестицій фермерського господарства. *Економіка АПК*. 2021. № 1. С. 6-14.
24. Лупенко Ю.О. Теоретико-методологічне забезпечення економічного розвитку аграрного сектору та сільських територій. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 6-15.
25. Лупенко Ю.О., Андрос С.В. Система кредитних гарантій як інструмент збільшення фінансування малих і середніх аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 6-19.
26. Малік М.Й., Швець А.А. Роль підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції у розвитку сільських територій. *Економіка АПК*. 2021. № 7. С. 50-62.
27. Мацибора Т.В. Інвестиції як основа зростання аграрної економіки України. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 68-78.
28. Місюк М.В., Заходим М.В. Розвиток ринку молока в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни. *Економіка АПК*. 2021. № 1. С. 34-43.
29. Нечипоренко О.М., Носенко Ю.М., Сінельник Л.М. Методологія оцінки ефективності діяльності науково-інноваційних кластерів. *Економіка АПК*. 2021. № 10. С. 61-71.
30. Пришляк Н.В. Оцінка ефективності використання індивідуальних біогазових установок для переробки біовідходів селянських господарств. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 50-60.
31. Кваша С.М., Ільчук М.М., Коновал І.А., Федюшко М.М..Прогнозування виробництва продукції рослинництва та його ресурсне забезпечення в Україні. Київ:ННЦ «ІАЕ», 2013. 244 с.
32. Саблук П.Т. Наукове обґрунтування інноваційного розвитку в аграрній сфері. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 16-25.
33. Сільське господарство України за 2020 р.:Статистичний збірник, Київ: Держслужба статистики України, 2021.

34. Сливоцький А. Дж., Моррісон Д.Д. Зона прибутку. Стратегічна бізнес-модель як запорука завтрашніх прибутків. Львів: Вид-во Укр. католиц. ун-ту, 2016. 431 с.
35. Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник. Київ: ТОВ «ПДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017. 188 с.
36. Телюк О. Соціальний бізнес – один із трендів 2014 року. URL: <https://bigggidea.com/practices/1196/>
37. Трутенко Г.О. Розвиток підприємницької діяльності в сільському господарстві України. *Економіка АПК..* 2021. № 1. С. 103-112.
38. Черемісіна С.Г. Ринок зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Економіка АПК.* 2021. № 2. С. 48-58.
39. Черемісіна С.Г., Россоха В.В. Ефективність виробництва зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи підвищення. *Економіка АПК.* 2021. № 6. С. 54-67.
40. Шпикуляк О.Г., Ігнатенко М.М., Швець А.А. Концептуальні оцінки реалізації зasad інклузивного розвитку сільських територій за участі агрохолдингових інтегрованих формувань. *Економіка АПК.* 2021. № 3. С. 97-111.
41. Шпичак О.М. Організаційно-економічні проблеми виробництва молока в Україні та їх вирішення. *Економіка АПК.* 2021. № 4. С. 24-40.
42. Ярмак А. Бізнес – план «Відгодівля ВРХ. Інтенсивна технологія». URL: <https://agroday.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Biznes-Plan-vidgodivlya-VRH.pdf>

Інтернет-джерела

1. Законодавство України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Верховна Рада України URL:www.rada.gov.ua
3. Кабінет Міністрів України URL: www.kmu.gov.ua
4. Міністерство фінансів URL:www.minfin.gov.ua
5. Державна податкова служба України [URL:www.tax.gov.ua](http://www.tax.gov.ua)
6. Державна служба статистики України [URL:www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
7. Національний інститут стратегічних досліджень [URL:www.niss.gov.ua](http://www.niss.gov.ua)
8. Центр перспективних соціальних досліджень [URL:www.cpsr.org.ua](http://www.cpsr.org.ua)
9. Антимонопольний комітет України URL:www.amc.gov.ua
10. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку URL:[https://www.nssmc.gov.ua](http://www.nssmc.gov.ua)
11. Аграрна біржа URL:<https://agrex.gov.ua>
12. Українська біржа URL:<http://www.ux.ua>